

לקראת ט"ו בשבט

הצעה לדיון בנושא עבודה חקלאית בעקבות התנדבות בנות ובני נוער בחקלאות בימי המלחמה (תשפ"ד)

מבוא למורה

התנדבות בעבודה חקלאית היא פעולה חינוכית החורגת משגרת בית הספר. העבודה החקלאית מזמנת התנסות בעבודה פיזית והיכרות ישירה עם תהליכי הייצור הממשיים. בנוסף לממד החווייתי, ניתן להוסיף להתנסות החינוכית ממד ערכי ורעיוני, שיקבל ביטוי דרך לימוד ושיח כיתתי.

בדפים הבאים מגוון מקורות טקסטואליים שמטרתם להניח תשתית לדיון על עבודה חקלאית. המקורות עוסקים בשני נושאים: א. העבודה כערך וכחוויה לעובד, ב. העבודה בחקלאות כיוצרת קשר לארץ. מומלץ לבחור מקור אחד או שניים לשיח כיתתי לפני או אחרי ההתנדבות. לצד כל מקור מצורפות שאלות לדיון.

בנוסף, לטובת שלב סיכום הלמידה, מצורפות הצעות לשאלות כלליות בשני הנושאים:

← שאלות סיכום לנושא א' - העבודה כערך וכחוויה לעובד.ת

- מה תורמת העבודה לרוח האדם? מדוע חשוב לעבוד מעבר לצורכי הקיום? ?
- האם לדעתכם, לכל עבודה יש ערך? האם חשתם, משהו מחשיבות העבודה במהלך ההתנדבות? ?

← שאלות סיכום לנושא ב' - העבודה בחקלאות כיוצרת קשר לארץ

- המקורות מצביעים על יחס או רגש המתעורר כלפי הארץ בעקבות העבודה בחקלאות. אילו מקורות עוררו הזדהות ומדוע? אילו מקורות עוררו התנגדות ומדוע? ?
- מה דעתכם, על הרעיון שבנות ובני נוער ימשיכו להתנדב בחקלאות כחלק מהתוכנית החינוכית בבתי הספר, כדי לעודד קשר לארץ וכביטוי לחינוך ציוני? ?

להצטרפות לקהילת
המורים. ות בואצאפ

להיכרות נוספת
עם מכון שיטים

א. העבודה כערך וכחוויה לעובדת.

שיר העבודה והמלאכה | חיים נחמן ביאליק

חיים נחמן ביאליק

משורר, סופר, מסאי, מתרגם,
עורך ומו"ל (1873-1934)

מי הכין לנו פֶּנֶת גַּג,
גִּדְרֵ לָגוֹן, לְפָרֶם סִיג,
וּמִי טָרַח וּמִי דָאָג
לְכַבֹּד שַׁבָּת, לְכַבֹּד הַחֵג?

לְמִי תוֹדָה, לְמִי בְרָכָה?
לְעִבּוּדָה וְלַמְלָאכָה!

עַל כֵּן נַעֲבֹד, עַל כֵּן נַעֲמַל
תָּמִיד, בְּכָל יְמֵי הַחַל.
כְּבִד הָעֵל, נַעֲמִים הָעֵל!
וּבַעֲת הַפְּנֹאֵי נָשִׁיר בְּקוֹל

שִׁירֵי תוֹדָה, שִׁירֵי בְרָכָה
לְעִבּוּדָה וְלַמְלָאכָה!

מִי יִצְיִלְנוּ מִרְעֵב?
מִי יֵאָכִילְנוּ לֶחֶם רֵב?
וּמִי יִשְׁקֵנוּ כּוֹס חֶלֶב?
לְמִי תוֹדָה, לְמִי בְרָכָה?

לְעִבּוּדָה וְלַמְלָאכָה!

מִי יִתֵּן לָנוּ כְּסוּת בְּקֶרֶ?
וּמִי בַחֲשֵׁךְ יִתֵּן אוֹר?
מִי יַעֲלֵ מִיָּם מִן הַבּוֹר?
לְמִי תוֹדָה, לְמִי בְרָכָה?

לְעִבּוּדָה וְלַמְלָאכָה!

וּמִי נִטֵּעַ עֵצִים בְּגוֹן,
לְפָרִי וּלְצֵל, כָּל מִין וְזוֹן,
וּבִשְׂדוֹת זֶרַע דָּגוֹן?
לְמִי תוֹדָה, לְמִי בְרָכָה?

לְעִבּוּדָה וְלַמְלָאכָה!

להאזנה לשיר

"למי תודה, למי ברכה" - למי מודים ואת מי מברכים כאשר מברכים את העבודה והמלאכה?
חישבו על המקצועות השונים המאפיינים חברה ומשק. אילו עבודות ומלאכות, מוכרות וחיוניות,
אינן מופיעות בשיר? מדוע מקצועות אילו אינם זוכים להבעת 'תודה וברכה' בשיר? מה הופך
עבודה למוערכת יותר או פחות?

לאילו מקצועות ותפקידים מתייחסים היום כפי שביאליק התייחס לעבודה ולמלאכה?
לאיזה מקצוע בן ימינו תרצו להוסיף בית בשיר? על מה צריך לומר 'תודה וברכה' בתחום זה?

שאלות לדיון

אבוקדו ישראלי. גאווה | מאיה רונן

... במשק סנש מגדלים אבוקדו כבר משנות ה-70 של המאה שעברה. "סבא שלי גידל, אבא שלי גידל והיום אני מגדל", אומר [ניצן] סנש, שאחרי שירותו הצבאי למד אגרונומיה. ...

משק סנש הוא משק עם היסטוריה. הסב, שאול סנש, עלה לארץ מהונגריה לאחר ששרד את אושוויץ. "בדור שלו החלום על ציונות היה מילה נרדפת לחקלאות. סבא וסבתא שלי חלמו להקים את המדינה ולעשות בה חקלאות".

והוא [ניצן סנש] עצמו נולד, כאמור, לאבוקדו: "מאז שאני זוכר את עצמי אני במטע, כבר בגיל חמש יושב על מיכל אבוקדו שקטפתי. לשבת על הכנף של הטרקטור, לעשות עם אבא סיבוב 3-4 פעמים בשבוע לפתוח את ההשקיה במטע - אלו חוויות שיצקו בי מין גאווה כזאת, שליחות. הייתי ילד, אבל הרגשתי שאני מיוחד ועושה משהו חשוב, משהו שמשנה. זה מילא אותי ועיצב את האישיות שלי בצורה מאוד עמוקה". ... "סבא החדיר בנו את התורה של חקלאות וציונות. זאת הצוואה שהוא השאיר ואני לוקח על עצמי להגשים אותה".

... מבחינתו, חקלאות היא גם חינוך. "ככה למדתי לקום מוקדם ולעמוד בזמנים, לעשות עבודה כמו שצריך בצורה מסודרת, למדתי הגינות ואחריות, להתייחס לסביבה בצורה מכבדת, לא להשליך, לא ללכלך, לשמור על העולם והוא ישמור עלינו. זאת הצוואה של סבא - קודם כל חקלאות. להעביר אותה מדור לדור בצורה הכי טובה שאפשר".

מבחינתו, הדבר הקשה ביותר בחקלאות הוא קבלת החלטות בתנאים של אי ודאות. "במשך שנה שלמה אנחנו קמים בבוקר, גוזמים, משקים, קוטמים, מדשנים, מביאים דבורים שיעשו האבקה ודואגים שיהיו לאבוקדו כל התנאים שבאפשרותנו לתת. מבחינה כלכלית, מסובך לנהל עסק כזה, כי יכול להיות שפתאום תבוא קרה, או יבוא שרב, ולא משנה כמה עשינו את הכי טוב שלנו, משהו שלא קשור אלינו בא והחריב את כל היבול. זה כמו רולטה. כשצריך לקנות טרקטור, לך תדע אם תצליח להחזיר את ההשקעה. ...

עץ אבוקדו שניטע בקרקע יחזיר את ההשקעה רק אחרי 11 שנים. "איזה אדם בר דעת יבוא וישקיע בחקלאות כשלוקח כל כך הרבה זמן לראות ממנה רווח?", הוא אומר, אבל יודע על בשרו שחקלאים הם אנשים שמאמינים בדרכם.

מתוך: מגזין 'דבר' (31.3.22)

- מה ניתן ללמוד על עצמינו מתוך ההתנסות בעבודה הפיזית בחקלאות? באיזו עוד מקצועות ו/או מלאכות אפשר ללמוד דברים דומים? ?
- האם הקשר בין חקלאות וציונות מובן מאליו? מה הקשר בין השניים לדעתך? ?

שאלות לדיון

העבודה | אהרון דוד גורדון (עיבוד מתוך דבריו, תרע"א, 1911)

ומי חושב על זה? מי מרגיש את זה? אין לנו עבודה, – ואין אנחנו מרגישים כלל בחסרונה. אין אנחנו מרגישים בזה אפילו בשעה שאנחנו מדברים על דבר תחייה לאומית. אין העבודה חסרה לנו לא רק בתור כוח מקשר את האדם אל האדמה וקונה את האדמה, כי גם אם בתור כוח עיקרי בבריאת כל תרבות לאומית. אין לנו ארץ, אין לנו לשון חיה, אין לנו תרבות חיה, – את זה לפחות אנו מרגישים, את זה אנו מכירים, אם בהכרה ברורה או לא ברורה, לזה לפחות אנו מבקשים דרכים לעשות מה שצריך ואפשר לעשות. אבל אם אין לנו עבודה – מה בכך? יעבוד איוואן, יעבוד יוהאן, יעבוד מוסטאפה, ואנחנו – אנחנו נברא תרבות, אנחנו ניצור יצירות לאומיות, אנחנו נמליך בעולם את הצדק המוחלט.

... התרבות החיה הלא היא מקיפה את כל החיים. כל מה שהחיים בוראים לשם החיים הרי הוא תרבות. עבודת אדמה, בניין בתים וכל מיני בניינים, סלילת דרכים וכו' וכו' – כל עבודה, כל מלאכה, כל מעשה הרי הם תרבות. זהו יסוד התרבות, החומר שלה. הסדר, האופן, הצורה, כיצד כל הדברים נעשים – הרי הם צורת התרבות. ומה שמרגישים, חושבים, חיים העושים בשעת עשייתם ושלא בשעת עשייתם והיחסים הנולדים מתוך כל אלה, בצירוף הטבעי החי בתוך כל אלה, הכול – הרי אלה רוח התרבות. מאלה ניזונה התרבות העליונה – המדע, האמנות, האמונות והדעות, השירה, המוסר, הדת. התרבות העליונה, או התרבות במובנה המצומצם, זו שאליה בייחוד מתכוונים בשעה שמדברים אצלנו על דבר תרבות, הרי היא החמאה של התרבות בכלל, של התרבות במובנה הרחב. אבל האפשר לעשות חמאה בלי חלב? או היעשה אדם חמאה מחלב של אחרים – והחמאה תהיה כולה שלו?

... מה כל זה בא ללמדנו?

אהרון דוד גורדון
חלוץ בעליה השנייה,
הוגה דעות (1856-1922)

עם, אשר נקרע כולו מעל הטבע, אשר במשך אלפיים שנה היה כלוא בתוך החומות; עם, אשר הורגל לכל מיני חיים, רק לא לחיי עבודה מדעת עצמו ובשביל עצמו, – עם כזה לא יוכל בלי התאמצות כל כוח רצונו לשוב להיות עם חי, טבעי, עובד. העיקר חסר לנו. חסרה לנו העבודה, – לא עבודה מהכרח, כי אם עבודה, שהאדם קשור אליה קשר אורגני, טבעי, ושהעם קשור על ידה אל אדמתו ואל תרבותו, הצומחת מאדמתו ומעבודתו. ... עם חי יש לו תמיד רוב גדול, שהעבודה היא להם טבע שני. לא כן אנחנו. אנחנו כולנו מואסים בעבודה, ואפילו העובדים אינם עובדים אלא מתוך הכרח ומתוך תקוה בלתי פוסקת להיחלץ ממנה בזמן מן הזמנים ולחיות 'חיים טובים'. צריכים אנחנו לבלי לרמות את עצמנו, צריכים אנחנו לראות בעיניים פקוחות, עד כמה אנחנו לקויים במובן זה, עד כמה העבודה נעשתה זרה לרוחנו לא רק במובן הפרטי, כי אם גם במובן הלאומי.

שאלות לדיון

מה טוען גורדון בנוגע ליחסם של היהודים אל עבודת כפיים? האם טענתו מוצדקת לדעתך?
האמירה של גורדון היא אמירה ביקורתית. מה מפריע לגורדון במצב הקיים? באיזו מידה המצב דומה בימינו? האם מצב זה הוא באמת בעייתית? האם מדובר בעניין חשוב?

ועתה נניח, כי כבר יש לנו באיזה מקום קיבוץ של יהודים, האם ישתנה הדבר הזה מעצמו? האם יבוא מעצמו שינוי בטבע נפשנו בלי ריפוי יסודי? האם לא יבכרו [יעדיפון] תמיד היהודים שלנו את התגרנות, הרוכלות, המסחר, התיווך, ובייחוד עסקים, שאחרים יעבדו והם ינהלו את העסק? ואפילו אם החיים יכריחו חלק ידוע מהם לעבוד, הלא בכל אופן יבחרו המוכרחים לעבוד את העבודות שבערים, שיש שם יותר מקום לעשות עושר ובכלל להיפטר מן העבודה, אם לא יבחרו לעבוד בארצות אחרות, יותר עשירות. והאדמה תהיה גם אז נעבדת רובה ככולה בידי זרים, ובכלל תהיינה גם אז העבודות העיקריות רובן ככולן נעשות בידי זרים. האם זהו מצב טבעי של עם חי?

שאלות לדיון

מה השיקול המרכזי בבחירת עבודה לדעת גורדון? האם שיקול זה נכון רק לגבי יהודים? האם הוא נכון גם בימינו?
מדוע מצב בו האדמה מעובדת על ידי זרים הוא מצב לא תקין המצריך ריפוי?
עד כמה התיאור של גורדון תואם למציאות בישראל בימינו? האם וכיצד התנדבות קצרת טווח בחקלאות מציעה תיקון לקשיים ולאתגרים העולים מדברי גורדון?

הסבירו את משל החמאה והחלב שמציע גורדון: מהי החמאה? מהו החלב? מה גורדון מנסה לומר על הקשר ביניהם?
מה מהשניים (חמאה, חלב) חשוב יותר לדעתו? ומה דעתך על כך?
כיצד המציאות בשדה העבודה משפיעה על שדה התרבות הישראלית בימינו?

שאלות לדיון

ב. העבודה בחקלאות כיוצרת קשר לארץ

אדמה, עבודה | מילים: ש. שלום, לחן: אפרים בן-חיים (לייבינזון)

ש. שלום (שלום יוסף שפירא)

משורר, סופר, מחזאי, מסאי, עורך ומתרגם עברי (1904-1990)

להאזנה לשיר

עבודה חזון תפארת,
עבודה סבת שלם.
נתלכדה בשרשרת
חי, צומח ודומם.

כל יצור נברא בצלם
אח הוא לתבל כלה.
יחד נחרש התלם
לשיון ולגאלה.

לשיון אדם בחלד,
לגאלת עולם חטאת.
לא יולד לקרב עוד ילד
וכל חרב תכתת.

ממרומים ברכה יורדת
פרי צומח בשממה,
עם מצא את המולדת,
שב אדם לאדמה.

אדמה נחיה חניף,
אדמה נחג חגף,
נאחז בשרשיך,
נארג באריגך.

ים של תכלת השמים
אי פוכב האגדה?
הסלם עמל כפים,
פוכבנו עבודה.

שאלות לדיון

- מה הקשר בין אדמה, עבודה ומולדת?
- האם הרגשת את הקשר הזה כשעבדת בשדה/בחקלאות?
- האם ישנן עבודות שיוצרות קשר חזק יותר לאדמה ולמולדת לעומת עבודות אחרות?
- מה עושה אותן לכאלה?
- השיר מסתיים בשאיפה לשוויון ולשלום. מה הקשר בין עבודת האדמה לשוויון ולשלום?

הרהורים מהקיבוץ | "ילקוט שבת", מכון שיטים

ההורים שלנו בנו את הקיבוץ בידיהם. והקיבוץ כולו שלהם. והם שלו. ואפילו ירחקו ממנו, עדיין תהא זו נחלתם היחידה על אדמות. נחלה שהייתה גם לנחלתנו, מן היום בו נעשינו שותפים ביצירתם. ואפילו זו אמת בנאלית, הרי עדיין זו אמת. אמת של חיים.

... כשאני מביטה בערבים העושים מלאכתנו נאמנה, אני יודעת שמי שלא יבנה את הארץ הזאת גם לא יאהב אותה, לא את אדמתה, גם לא את פרדסיה, גניה, וכל אשר תחת שמיה. פשוט מאד. וזה יהיה אולי קל ונוח יותר לפקוח עין צופיה בלבד. אבל המחיר אותו נשלם יהיה מחיר השייכות והאהבה. לבעלות יש מחיר אחר. ולאדוני הארץ ופטרוניה מבט אחר. מרוחק וזר.

ניבה

שאלות לדיון

- מה הטענה שניבה מעלה ביחס למשמעות העבודה והקשר אל הארץ?
- האם אתה נוטה להסכים עם התפיסה שניבה מציגה? מדוע?
- האם אתה נוטה לפתח יחס אחר כלפי דברים שעשית בעצמך? מדוע?
- מה ההבדל בין קשר שנוצר מתוך יחס של אדנות ופטרונות לבין קשר שנובע מתוך עבודה ובנייה?

מארכיון
החגים
הקיבוצי

מתוך: "כי זה כל האדם: פרקי אליהו עמיצור" | ציפי שמואלי גוזלן

... מי ידמה לי ומי ישווה לי בשעה שאני זורע? לבי מלא גאווה על כל גדותיו! הנה, הנה אני הקוסם!

הרואים אתם את פס האדמה האפור הלזה, אשר לא יצמח בו כל מאומה, אשר ללא תועלת הוא לאדם ולבהמה? הרואים אתם חלקת אדמה שוממה זו? בידי להופכה לברכה! הרואים הנכם ידי, יד זו? יד זו תפזר את גרעיני התבואה, יד זו תחרוש את האדמה, יד זו תשדדה. בראשונה תשחירה, ואחרי שבועיים ימים: בואו וראו! ירק תעטוף חלקה זו, ומיום ליום יגדל, ומיום ליום יאדיר - וסופו להשיב עשר שערים! כהנה וכהנה אשר נזרע. ומי עשה כל אלה? אני הקוסם, ידי היא! האם לא קסם בידי? והאם לא קוסם ייקרא לאיש ההופך חלקה אפורה לירוקה? שממה לברכה? כן! אמנם קוסם הנני - ... קוסם בעזרת הטבע! הזהיב קצה ההר אשר במערב העמק. ובקצה פינת שמי המזרח קצה קצהו של השמש. הנה הגיע זהב אורו לביצה, והנה גם עדי הגיע האור. ויהי אור - אור שמש. יצוא יצאה השמש. את מהלכה החלה. מצוא מצאתני השמש חורש. נשענות ידי על ידית המחרשה ההופכת את תלמי החלקה. השחר משחיר החריש, הולכת וקטנה החלקה האפורה. חם נעשה לי - אני משליך מעלי את הכל - רק כותנתי לבשרי נשארה עליי. ומפי פורצת מבלי משים שירה. ומתפלא אני לעצמי! מי הוא השר בי? החורש, הזורע.

אליהו עמיצור

חלוץ בעליה השלישית, ממייסדי מושב כפר יהושע (1903-2004)

ירדו גשמים. גשמים לרוב - "גשמי ברכה". אתם שם בגלות, ובפרט בערי הגלות - התבינו מה זאת - "גשמי ברכה". לא! הבן לא תבינו וגם השג לא תוכלו!... מה יפה הביטוי העברי העתיק הזה! מקורו עוד בימים הטובים ההם, אשר קשר חזק, לא-ינותק היה קיים בין העם, הארץ והשפה. נותק הקשר אשר בין השפה והארץ, נותק ביד אכזרית, ונישאר אך ורק בין העם ובין השפה. וגם קשר זה רפה. וכך גם לא קיים בנו המאמר: "הקשר המשולש לא במהרה ינתק". נותק נותק הקשר. אך לא לעולם. והא ראייה, שאלה המנסים לשוב ולקושרו - עלה יעלה בידיהם, ויכול יוכלו. הנה אלה כן יבינו, ירדו לתוך עומקו של הביטוי העתיק: "גשמי ברכה". כל "הדר בקביעות בארץ הקודש, והמדבר בלשון הקודש" והבא במגע ומשא תמיד, יום-יומי, בלתי אמצעי עם אדמת ארץ-הקודש הבן יבינו.

... עננים כבדים מגיחים ממערב. הנה גשם אמיתי. לא ענן עובר... ואני מביט על המענה [התלם]: לכל הפחות לו התאפק עוד שעה הגשם. אני דופק בפרדות (מה הן אשמות המסכנות - איני יודע!) ואץ לגמור את הזרוע. אך הנה נפלו הטיפות הראשונות של הגשם. טיפות גדולות, באלכסון ישר לפני. ירוד ירד גם הגשם. לא מסוג "גשמי-הברכה", לא ולא. הגשם הזה מסוג "גשמי-זעף" הוא. התדעו מה זה גשמי-זעף? לא! ידוע לא תדעו - אם בארץ לא הייתם. אלה הם גשמים החודרים מבעד ארבעה סמרטוטים לתוך תוך גופך, איך שלא תתלבש - לא תמלט מהם. כשם כן הם - זועפים, וגם לשדות - לא ברכה הם מביאים. שוטפים הם, פורצים תעלות באמצע השדה, שוטפים את האדמה מכתפי ההרים - זועפים על עולם ומלואו, אדם ובהמה ועבודתם. גשם כזה כי יתקפך בשדה - חוט יבש לא ישאיר בכך: הרטב תרטב - עד לשד עצמותיך.

הסבירו את הביטויים "גשמי ברכה" ו"גשמי זעף" מנקודת המבט החקלאית (כולל דוגמאות).

עמיצור מתייחס לקשר בין עם, ארץ ושפה כמשולש שלא יינתק. מה קושר בין השלושה לדעתך? האם שלושת הערכים הם בעלי משקל שווה לדעתך?

האם ניתן לחוש בקשר של עם, ארץ ושפה גם מחוץ לארץ ישראל? האם הקשר לערכים אלה מתקיים גם בחיים עירוניים / תעשייתיים?

מה היתרונות של חקלאים וחקלאיות ביצירה ובחיזוק הקשר בין האדם, השפה והארץ ביחס למי שאינם כאלה?

שאלות לדיון

- הכותב, החקלאי, מתאר עצמו כ"קוסם". מדוע? במה מתבטאים כוחות הקסם שהוא מתאר?
- מהו הקסם שבעבודה? איזו חוויה דומה יכולה לקרות גם בעבודה מסוג אחר, שאינה חקלאית?
- האם אנחנו יודעים להעריך את הקסם המתואר, ואת הקוסמים המבצעים אותו, בחברה שלנו כיום?

עיני תרה את החלקות אשר בעמק ואשר בהר, את החלקות אשר נפקדו היום, ואשר עדיין לא בא יום פקודיהן. הן, הן מְפָרֶזֶת טובות הן כל החלקות. יודע אני כל אחת למי היא, מה נזרעה אשתקד, לפני שנתיים והשנה.

הבהמות מכרסמות את מספואן - ואני אוכל ומביט בספר הפתוח לפני - העמק וההר - זה שם הספר! רק קוסם כמוני יוכל לקרוא בספר זה. איש זר - לא יקרא בספר זה ולא יבין בו כל מאומה. לשעה קלה אני שם את ראשי על השק ומתמתח. שם את ידי על עיני ועוצמן. איני רואה כלום. באוזניי - לעיסת הפרדות, ובאפי עולה ריח אדמה חרוש, ריח טרי, חריף, משכר...

והכל כה מעורפל, הכל כה פלאי. רחוק רחוקה המושבה. רחוק עברי, רחוק עתידי. רק זוג הבהמות, המחרשה והאדמה קרובים לי. ותו לא! אותה רבע-שעה של מנוחת-צהריים שקטה - כל תענוגות עולם לא ישוו לה.

שאלות לדיון

- איזו חוויה מתאר החקלאי ביחס לחלקות אותן הוא מעבד?
- האם אתה מתחברת לחוויה המתוארת? ספר י על חוויה דומה מניסיונך (למשל, מטויל).
- האם אתה מרגישה כך לגבי אזור מגוריך? האם וכיצד אפשר ליצור חוויה דומה?

מתוך: "על הדבש ועל העוקץ - נעמי שמר, סיפור חיים" | מוטי זעירא

נעמי שמר

משוררת, מוסיקאית, פזמונאית
ישראלית (1930-2004)

שנת 1943 הייתה שנת בר המצווה של כיתתה של נעמי, ובקיבוצי עמק הירדן התלבטו אם לקיים חגיגה בעיצומה של המלחמה... אבל בקבוצת כנרת לא הייתה התלבטות של ממש. קיימו אירוע בחדר האוכל והעניקו לילדים ברוב עם והדר שי אישי: ספר תנ"ך ומעדר - סמל לערכי התורה והעבודה שעליהם חונכו.

מוטי זעירא

סופר, היסטוריון, חוקר מחשבת ישראל ומחנך ישראלי,
המתמחה בתחום חקר התרבות החלוצית בארץ
ישראל והעליות השנייה והשלישית (נולד ב-1956)

- שאלות לדיון
- ❓ באיזה אופן ספר התנ"ך והמעדר יכלו לשמש, בהשלמה, את הילדים והילדות המתבגרים? מה הקשר בין ספר התנ"ך לבין מעדר?
  - ❓ מה יכולה להיות משמעות הבחירה לקיים אירוע מסוג זה ולהעניק מתנה כזו דווקא בתקופת מלחמה?
  - ❓ מה דעתך על מתנת בר או בת מצווה דומה כיום? אילו פריטים היית מעניקה היום כמתנה לאירוע כזה? האם היה משמח אותך לקבל או לתת מתנה כזו? מדוע?

* | רבקה מרים

רבקה מרים

משוררת, סופרת וציירת ישראלית
(נולדה ב-1952)

בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים
אֶת הַשָּׁמַיִם שְׁבַעֲצָם אֵינָם
וְאֶת הָאָדָמָה שְׁרוּצָה בָּם לְגַעַת,
בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים חוּטִים מְתוּחִים בִּינָהּם
בֵּין הַשָּׁמַיִם שְׁבַעֲצָם אֵינָם
וּבֵּין הָאָדָמָה הַמְּשׁוּעַת,
וְאֶת הָאָדָם הוּא יֵצֵר
שְׁהָאִישׁ הוּא תְּפִלָּה וְהוּא חוּט נוֹגֵעַ בְּמָה שְׁאֵינָנוּ
בְּמַגֵּעַ שֶׁל רֶךְ וְדַקּוֹת

- שאלות
- ❓ מה תפקיד האדם לפי השיר? למה משועת האדמה?
  - ❓ באילו אופנים עבודה חקלאית מממשת את תפקידו של האדם?